

Freistadt

Na území okresu Freistadt o rozloze 100 tis. ha se nachází 27 obcí, v nichž žije celkem 64 tis. obyvatel, přibližně ve 23 tis. domácnostech. Největší obcí je Freistadt se zhruba 8 tis. obyvateli, následuje obec Pregarten s asi 5 tis. obyvateli. Zbylé obce mají mezi 600 až 3,5 tis. obyvateli. Jedná se tedy spíše o venkovské území s menší hustotou obyvatelstva a množstvím ekologicky hospodařících zemědělců.

V roce 1990 zde byla z kapacitních důvodů uzavřena místní skládka komunálních odpadů a krátkodobě tak vznikl nouzový stav. Představitelé obcí byli postaveni před otázku, jak dál řešit likvidaci odpadů. Dočasně uzavřeli smlouvu o skládkování odpadu s městem Linec a začali přemýšlet o vlastní koncepci. U ní kladli důraz na redukci zbytkového směšného odpadu (ze zadané studie vyplynulo, že 40 % zbytkového odpadu tvoří bioodpady a že celkově lze využít 75 % surovin). V regionu vznikl odpadový svaz obcí (Bezirksabfallverband – BAV - to ukládá rakouský zákon o odpadech). Tento okresní svaz pak převzal řešení všech otázek týkajících se odpadového hospodářství.

Celý systém začal fungovat v roce 1992. Prosadil se zde **koncept decentralizovaného kompostování odpadů** realizovaný místními sedláky, který je výhodný z mnoha hledisek - roste zde kvalita půdy (a tím i pěstovaných plodin), snížilo se množství použitých minerálních hnojiv a pesticidů, v regionu se zvýšila zaměstnanost (jedná se o oblast s menším počtem pracovních příležitostí) a protože se bioodpady přepravují na krátké vzdálenosti, nezvýšilo se ani dopravní zatížení regionu (přitom jsou nízké náklady na přepravu odpadů). Další výhodou jsou nízké investiční náklady. Malé kompostárny jsou levné (nakoupily se jen nejnútnější stroje - překopávače, drtič, síto), byly vybudovány s podporou hornorakouské vlády.

Do roku 2001 se podařilo zavést **třídění bioodpadu ve 24 z 27 obcí okresu**. Postupně se přikoupilo i další vybavení (svozová vozidla, nakladače, zavlažovací systémy ap.). V roce 2008 zde bylo v provozu 20 malých kompostáren. Za rok se zde **vytřídí asi 100 kg bioodpadu na 1 obyvatele**. Celý proces mají pod kontrolou zemědělci (svoz, kompostování, hnojení, propagace sběru ap.), což se ukazuje jako velká výhoda proti systému na sebe navazujících specializovaných firem, neboť sedlákům záleží na kvalitě výsledného produktu (z 80% ho používají na svých polích). Kompost obsahuje jen minimum těžkých kovů.

Fungování systému pomáhá i profesionální zemědělské kompostářské sdružení ACA - Agricultural Composting Association, které je partnerem pro jednání s komunitami, provinciální správou a místními úřady, včetně BAV. Ve spolupráci s ministerstvem životního prostředí a dalšími zainteresovanými subjekty se toto sdružení podílelo na zavedení standardů kvality všech elementů systému (technické požadavky na kompostárny, kontrola procesu kompostování, certifikace produktu). ACA několikrát za rok (podle velikosti kompostárny až 4x) odebírá vzorky pro externí analýzy. Všechna povinná dokumentace prochází kontrolou. Celý proces ale není formální, experti naopak radí farmářům, co a jak zlepšit. ACA též zemědělcům poskytuje právní poradnu a vzdělávací kurzy a vede databázi s údaji o kompostárnách (včetně výsledků pravidelných analýz, udělených sankcí atd.).

Kromě kompostáren funguje v regionu **sít' menších sběrných dvorů** (ve 24 obcích, další 2 obce by měly přibýt v roce 2008). Ty jsou otevřeny zpravidla 2-3x týdně a vzdálené maximálně 5-7 km od bydliště každého občana. Ten jejich služeb užívá průměrně 1x za tři týdny. Občané sem vozí všechny tříděné složky a dokonce i směšný komunální odpad (vzhledem k jeho množství to není problém). Od domu se zajišťuje jen každotýdenní svoz bioodpadů (pro zájemce) a někde ještě pytlový sběr plastů. Sběrné dvory současně zajišťují i informační servis pro návštěvníky.

Recyklační centra (sběrné dvory) jsou útulné, čisté, připomínají větší garáže, v nichž je vše krásně uspořádáno a vytříděno. Žádný nepořádek, žádné bláto, žádný kontejner na všechno možné, co se nakonec odveze na skládku, jak to známe z našich poměrů.

Výsledkem realizace projektu je to, že obyvatelé okresu Freistadt vytřídí 2x více druhotných surovin než průměrný hornorakouský okres a zároveň za zpracování odpadů zaplatí o polovinu méně (kolem 100 EUR za domácnost ročně).

Celý systém nakládání s odpady je ekonomicky soběstačný. Financují ho obce a producenti obalů, počáteční investice si mezi sebou takřka rovným dílem rozdělili zemědělci, obce a hornorakouská vláda. Ukázalo se také, že se regionu třídít vyplácí - spalování a skládkování by ho vyšlo mnohem draž.

V regionu se dosahuje až 80% recyklace, pouhých 20 % putuje na skládku. Přestože celkové množství odpadu vzrostlo v letech 1991-2007 trojnásobně (z 10 na 30 tis. tun za rok), množství zbytkového nevytříděného odpadu se příliš nemění (kolísá kolem 5 tis. tun ročně).

Odpadový svaz podporuje i domácí kompostování. Pro občany pořádá veřejné diskuse - v prvních třech letech existence svazu jich proběhlo několik desítek (50 až 70).

Zpracoval Ing. Milan Havel podle podkladů od [sdružení Calla](#) z Českých Budějovic (dle podkladů pro článek v [časopise Krasec](#)).